

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Virtute ac Sacrameto Pœnitentiæ

Bosco, Jean a

Lovanii, 1670

Concl. II. Requiritur dolor universalis de peccatis mortalibus, non remissis, licèt non omnia in Confessione exponantur; secùs de venialibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73393)

peccatum, ille Attritionem seu Contritionem imperfectam, qui dolet se dolere non posse. Sit igitur hæc doctrina solamini fortis & duri ingenii viris, qui summam siccitatem in rebus divinis reperunt; nam si lugere non possunt ob peccata commissa, & tamen illa detestantur omnino, & habent sincerum singula evitandi propositum, doleant & lugeant se dolere & lugere non posse, & ut ad sacramentalem Pœnitentiam accedant, optimè dispositi sunt. Huc usque Caramel proponendo, non definiendo.

Sed reverà, si hoc est liquidò explicare, quomodo differant Contritio & Attritio, nescio quid sit implicare & confundere Contritionem cum Attritione; quia secundùm Trid. sess. 14. c. 4. Contritio in genere, ut se extendit ad perfectam & imperfectam, *Animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi ac cetero.* Ergo omnis, qui verè atteritur, dolet se peccasse peccatum, & non tantùm dolet se dolere non posse. Nisi fortè Historiographus ille, per dolorem intellexerit dolorem sensibilem, distinctum à detestatione peccati; sed nec iste requiritur ad Contritionem perfectam; ergo adhuc distinctio non subsistit. Unde miror, si animus Caramel, non admodum scrupulosus, in isto modo differentiarum poterit quiescere.

Quod ad rem principalem attinet, existimo planè sufficere ad sacramentalem pœnitentiam, si doleas te dolere non posse, interim tamen detestando omnino peccata; cum sincero proposito singula evitandi. Sed quid si non adhibetis detestatio? Dico, plane non sufficere solum dolorem de carentia doloris. Patet ex Tridentino mox allegato, ubi definitur Contritio in genere, *Animi dolor ac detestatio, non de absentia doloris; sed, de peccato commisso.*

Itaque speculative rem considerando, non videtur sufficere ad Pœnitentiam sacramentalem dolor reflexus de carentia seu absentia doloris. Ista tamen loquendi formula, *Doleo quòd non possim dolere*, in timoratis conscientis est veri doloris signum; indicans affectum seu desiderium amplioris intensiorisq; doloris, sive desiderium habendi majorem sensum doloris. Immo vix moraliter fieri potest, ut aliquis habeat verum dolorem de ea carentia, & simul non habeat aliquem dolorem de ipsis peccatis.

Et ratio est; quia vix fieri potest, ut aliquis habere velit dolorem de re aliqua, nisi illam apprehendat ut malam, nam de re bona nemo dolet. Ergo vix morale est, ut si dolor ille reflexus sit efficax (ut suppono debere esse) non sequatur tunc in tali homine aliqua displicentia de ipsis peccatis.

Si autem inferas; ergo qui hodie diceret: *Valo cras dolere de peccatis, & confiteri*, ex nunc est sufficienter dispositus ad Confessionem eras, tamen non habeat alium actum doloris. Respondetur neg. Conseq. quia volun-

tas illa stare potest cum proposito nunc peccandi; multi enim homines dum peccant, habent propositum ferium (saltem habere possunt) deinde confitendi. Jam autem fieri non potest, ut peccet ille, qui feridè & efficaciter quantum est ex se displicet sibi (saltem medietate) in peccatis, & qui cupit efficaciter quantum est ex se pro tunc illa detestari.

Dico; *Efficaciter quantum est ex se*, nam quòd pro nunc non doleat, sicut bene vellet dolere, non oritur ex defectu illius voluntatis; sed quia ob aliquam specialem dispositionem (ut sic dicam) corporis aut phantasia, putat peccator sibi impossibile hinc & nunc elicere eum dolorem expressum, de cuius carentia dolet.

De cetero placeat consilium meum, nimirum ut doleas supernaturaliter, formaliter, & efficaciter tam de peccatis mortalibus, quàm venialibus; & doleas quòd amplius dolere non possis. Nec tantùm de hoc vel illo peccato mortali, sed universaliter de omnibus. Nunquid etiam de omnibus venialibus?

CONCLUSIO II.

Requititur dolor universalis de peccatis mortalibus, non remissis, licet non omnia in Confessione exponantur; secus de venialibus.

Ratio primæ partis; quia de lege ordinata non remittitur unum peccatum mortale sine altero, ut docuimus disp. 6. sect. 5. concl. 5. porro nullum peccatū mortale, juxta eandem divinam Providentiam, remittitur sine Pœnitentia; ergo dolor sufficiens ad remissionem unius, saltem virtualiter, debet se extendere ad omnia; id est, debet elici ex tali motivo, propter quod, si alia peccata memoriæ occurrerent, necessariò mihi displicerent expressè & formaliter, sicut nunc displicet illud unicū, cujus reminiscor. Vide disp. 6. sect. 2. concl. 6.

Ex quo confestim deducitur ratio secundæ partis, seu differentiarum inter peccata mortalia & venialia; ut puta quia unum veniale remittitur sine altero; & nullum veniale est materia necessaria Sacramenti Pœnitentiæ, aut impediens ejus effectum; sicut quodlibet mortale est materia necessaria Sacramenti Pœnitentiæ, & impedit ejus effectum; ergo non mirum, si confitens de omnibus mortalibus debeat dolere, saltem virtualiter; secus de omnibus venialibus.

Unam dumtaxat video difficultatem, videlicet quòd motivum doloris, necessariò ad valorem, & effectum Sacramenti Pœnitentiæ,

fit universale tam respectu mortalium, quam venialium; vel enim motivum est Deus ut summum bonum in se, vel Deus ut summum bonum nostrum; atque omnia peccata, etiam venialia repugnant illis motivis; ergo qui unum detestatur propter illa motiva, etiam virtualiter detestatur omnia alia; ergo dolor de venialibus æquè est universalis, ac de mortalibus; præsertim secundum principia Scoti, qui non admittit actus supernaturales virtutum moralium, sed tantum virtutum Theologicarum Fidei, Spei, & Charitatis.

35.
Responso.

Unum peccatum veniale gravius offendit Deum, quam aliud.

Quodlibet peccatum mortale absolute offendit Deum.

lar. 2.

36.
Potest dari dolor sufficiens de uno peccato veniali, qui non sit virtualiter dolor de alio ejusdem speciei.

Respondeo; omnia quidem peccata venialia repugnare illis motivis, sed inæqualiter, tam intensivè, quam extensivè; quippe quo plura sunt peccata venialia vel graviora, eò magis offendunt Deum, & retardant nostram Beatitudinem. Possum ergo velle minorem offensionem Dei, vel minorem exclusionem à Beatitudine, quamvis absolute velim aliquam, per consequens dolere de uno peccato veniali, cum proposito de cætero illud non committendi, ne gravius offendam Deum, aut diutius excludar à Beatitudine, quamvis non doleam de omnibus, & actualiter velim aliqua committere; immo de facto committam, v. g. habendo vanam gloriam circa actum doloris.

Jam autem peccatum mortale vel unicum, quodcumque tandem, absolute offendit Deum, id est, totaliter frangit ejus amicitiam, & privat totaliter Beatitudine, juxta illud Jacobi Apost. c. 2. v. 10. *Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus.* Nequeo ergo ex amore Dei, vel amore Beatitudinis unum detestari, & non aliud, cum vitatio unius peccati mortalis, supposito altero, neque reddat amicitiam Dei, neque conferat jus ad Beatitudinem: at verò evitatio unius peccati venialis facit, ut Deus sit minus offensus, & ut citius quis consequatur Beatitudinem.

Hinc sequitur, dari posse dolorem sufficientem de uno peccato veniali, qui non sit virtualiter dolor de aliis omnibus, ejusdem licet speciei, adeoque unum posse remitti per Absolutionem sacramentalem, quamvis penitens velit aliud simile committere; v. g. dolet quis, quòd cum plena advertentia absque ulla causa vel utilitate fuerit mentitus, & de illo mendacio se accusat coram Sacerdote, interim complacens sibi in mendacio officioso, ut vocant, si fuerit dolor supernaturalis, formalis, & efficax accipiet remissionem istius mendacii, de quo sic dolet, & non alterius, de quo sibi complacet, quamvis alioquin essent ejusdem speciei.

Vel si illa mendacia dixeris diversæ speciei, accipe duo mendacia officiosa, poterit quis de uno dolere, & non de alio, & velle remissionem unius, & non alterius; quia licet singula offendant Deum, & impediant Beati-

dinem; duo tamen magis offendunt Deum, & amplius retardant Beatitudinem, quam unum, & ideo de uno dolet, ut evitet majorem illam offensionem, & majorem retardationem; quidni ergo per Absolutionem accipiat remissionem unius, & non alterius? Maxime si unum tantum confiteatur. Nam si utrumque exprimat, & de uno tantum doleat; gravis controversia est, an peccet mortaliter, adeoque impediat effectum Sacramenti, de quo inferius tractabimus.

Nunc quaero, an qui haberet dolorem universalem, v. g. de omnibus mendaciis, & accusaret se de mendaciis, non explicando eorum numerum, acciperet remissionem omnium?

Respondet Lugo disp. 14. n. 142. de facto remitterentur omnia, vel ferè omnia, quia inquit, ex circumstantiis personæ, & temporis, Confessarius percipit multitudinem illam confusè, juxta consuetudinem similitum personarum. Quòd si nullo modo Confessarius id perciperet, remitterentur non omnia, sed aliqua mendacia, v. g. ex illa multitudine, quot per illum consistendi modum possunt intelligi, saltem duo vel tria; nec ad hoc oportet, quòd penitens intendat determinatè hæc potius, quam illa significare, & dare pro materia, sufficit quòd velit aliquot ex illis dare pro materia, quot & qualiter per illa verba possunt significari.

Sicut si debes 100. nummos, & solvas 10. non oportet, quòd determines in debito 100. decem, pro quibus determinatè velis solvere; sufficit velle pro decem; sic qui decem Clericos occiderat, & petit Absolutionem censuræ ob duos Clericos occisos, non determinando quos; absolutus manet à duabus excommunicationibus, & sufficit, si postea petat Absolutionem à censura ob octo Clericos occisos, ut intelligatur jam à 10. censuris absolutus.

Quæ autem ex illa multitudine remittuntur, dici potest vel remitti duo vel tria priora, quia priora debita censentur primo loco extingui: vel certè graviora; quia penitens censetur velle liberare se quantum potest, & per consequens à debito, quo magis gravatur. Hac ille.

Sed, meo judicio, melius dicitur, omnia omnino remitti, de quibus penitens se accusat, quamvis in generali. Nam accusatio in particulari ubi requiritur? Præsertim cum sepe moraliter impossibile sit, numerum peccatorum venialium, utpote nimis frequentium, explicare; ergo non est verisimile, Christum illum explicationem requisivisse, ut omnia & singula per Absolutionem remitterentur. Specificatio autem peccatorum venialium satis facilis est, & ideo fortè non sufficeret, se accusare de multis peccatis venialibus in genere, & nullum specificando.

Quòd

Quod autem specificatio sufficiat, probatur, quia si, ut Aliqui volunt, per Sacramentum Pœnitentiæ remittuntur peccata venialia, etiam de quibus homo non est attritus, maxime si sint oblita, & non voluntariè omitta, ut supra audivimus ex Suarez, quanto magis peccata omnia, de quibus est attritus, quamvis non exprimantur in particulari, seu secundum numerum, sed tantum secundum speciem? Quantum enim est ex se, omnia illa subjicit Clavibus; & certum est, quod hoc Sacramentum habeat vim tollendi peccata non expressa in particulari, etiam mortalia, de quo latius suo loco.

Interim res incerta est, & ideo non inconsultum, ut numerus peccatorum venialium exprimatur quantum fieri potest, quamvis praxis, etiam timoratorum, sitio contrarium, qui, puto, si interrogarentur, responderent se nihilominus ab omnibus & singulis absolvi.

Alia difficultas hic movetur, an v. g. qui elicitur dolorem universalem de venialibus, aut etiam de mortalibus & venialibus simul, & ante Absolutionem peccaret venialiter, valide & cum effectu abolveretur; jam enim dolor ille videtur retractatus, cum amplius non sit universalis; veluti quando quis peccaret mortaliter ante Absolutionem, indubie non valeret cum effectu. Absolutio subsequens.

Respondet Cardinalis suprâ n. 144. Optimum consilium est ad majorem securitatem, quod penitens doleat seorsim de mortalibus, propter gravitatem offensæ mortalis, qui dolor ex tali motivo, nullo modo revocatur per peccatum veniale subsequens: item quod doleat seorsim de peccatis venialibus, quæ consistunt, vel de aliquibus eorum, propter specialem eorum gravitatem, & specialem offensam divinam, quam continent, cui dolori non opponitur aliud peccatum veniale novum, quod non participat illam specialem turpitudinem, quam per priorem dolorem penitens detestatus est. Hucusque Bimentissimus.

Addit; practicè non esse dubitandum de valore Sacramenti, etiam si ejusmodi cautela non adhibeatur; quia, inquit, injiceret innumeros scrupulos penitentibus; atque etiam Confessoris ipsis, propter obligationem admonendi penitentes de obligatione & necessitate habendi dolorem seorsim ex speciali motivo, vel de illo renovando immediate ante Absolutionem. Unde ex communi praxi Confessoriorum & penitentium, quæ est optima Legum interpretis, desumi potest argumentum à posteriori.

Sed contrâ; non constat de tali praxi, qui enim Confessoriorum, sciens penitentem commisisse novum peccatum veniale, non admonet penitentem de renovando novo dolo-

re? Immo ordinariè, quando dubitant de dolore debito, immediate ante Absolutionem solent penitentes excitare ad dolorem. Et verò quis revelavit Lugoni, penitentes, scientes & volentes, suscipere Sacramentum, cum novo peccato veniali? Ergo praxis, quæ in hac materia valde obscura est, partim probat.

Sed quæ ratio à priori? Contritio, licet sit universalis de omnibus peccatis, terminatur tamen inæqualiter, ita ut magis detestemur mortalia, quàm venialia, magis graviora, quàm leviora, vel minùs gravia; ergo potest retineri detestatio peccatorum mortalium, deficiente detestatio venialium; & cum proportione, potest manere detestatio peccatorum venialium graviorum; deficiente detestatio venialium leviorum; quia deficiente, quod est minus, non oportet, ut deficiat, quod est majus. Et licet illa detestatio (eadem est ratio propositi) fuerit unus indivisibilis actus, est tamen virtualiter multiplex, propter objecta plura, ad quæ terminatur; & ideo potest moraliter peeseverare quoad aliqua, licet videatur revocari quoad alia.

Si inferas: ergo poterit manere dolor sufficiens, licet penitens incidat in novum mortale, dummodo minus sit. Resp. neg. Conf. quia licet possit manere aliquis dolor, equidem non universalis, ut patet, qui tamen requiritur ex antedictis.

Infero rursus, ergo saltem requiritur novus dolor ad Confessionem venialium, si novum peccatum veniale sit majus vel æquale. Respondet Atriaga disp. 38. n. 25. concedendo totum. Si, inquit, homo eo casu admittit maxime grave veniale inter ea omnia, quæ fuerat confessus, jam retractat ex integro illum dolorem universalem; nam si maximum peccatum sub illo motivo contentum admittit, non potest profectò prudenter judicari odio habens ob illud motivum ea, quæ ei motivo sunt minus contraria, id quod ratio naturalis dicitur.

Unde secundò dico, si venialia illa sint omnino inter se æqualia, vel saltem talia reputentur à penitente, eo ipso quod post illud propositum ex motivo universali, admittat aliquod ex illis venialibus, eum jam videri omnino revocare totum illud propositum, ita ut planè jam sit ineptus dolor ille ad Confessionem; quia non potest tunc, nec explicitè, nec implicitè, censerì ille odio habens, vi ejus motivi, reliqua peccata, cum admittat aliquod, in quo reperitur æqualiter tota quanta ea ratio, quæ poterat in eo motivo apprehendi ad odio habenda reliqua. Hucusque Atriaga.

Sed non placet, nisi cum hac limitatione; si illud novum peccatum veniale, quod admittitur, magis aut æquè displiceat Deo; magis aut æquè impediatur Beatitudinem, quàm reliqua simul sumpta; cæteròquin ratio naturalis dicitur, quod possit homo detestari reliqua simul.

41. Quæ sit ratio à priori.

42. Prima obiectio solvitur.

Obiectio à Responsio Atriaga.

43. Quæ ab Atriaga dicitur limitari.

Deum, & am unum, rem illam, quidam millionem, non tantum exprimat, introvertit impediat, us tracta.

lorem unidactis, & explicando, nonem om-

2. de factio, nia, qui, rempons, illam con, m persona, ius id per, sed aliquo, quot per, intelligi, rret, quod, ac potius, ateria, luf, pro ma, ba possunt

solvas 10, obito 100, lis solvere, em Cleri, m censuræ, terminando, communit, at Absola, cccios, ur, latus, remittan, tria prior, loco ex, penitens, potest, & gravatur.

ur, omnia, ns se accu, culatio in, cum sepe, m peccato, nium, ex, tum illam, & singu, e. Specifi, atis facilis, culare de, , nullam

Quod

simul sumpta, etsi velit committere unum aliquod, quod sit majus vel æquale singulis seorsim acceptis, quandoquidem in isto uno non reperitur magis vel æqualiter tota quantitas ea ratio, quæ in illo motivo poterat apprehendi ad odio habenda reliqua.

Etenim ratio illa est, offensa divina, quæ reperitur non in hoc vel illo peccato seorsim, sed in omnibus peccatis simul; vel ratio est impedimentum Beatitudinis, quod præstat non hoc vel illud peccatum seorsim, sed omnia peccata simul; jam autem certum est, gravius offendere omnia illa peccata simul, & majus præstare impedimentum Beatitudinis, quam singula seorsim. Ergo nisi illud peccatum novum fuerit majus, vel æquale omnibus simul sumptis, planum est, quod non contineat totam quantam eam rationem, quæ poterat in eo motivo apprehendi ad odio habenda reliqua.

De cætero existimat Suarez disput. 20. sect. 4. n. 26. non semper esse nullam Confessionem, quæ fieret cum vera Attritione aliquorum peccatorum, non tamen omnium, etiam illorum, quæ in Confessione dicuntur; v. g. si penitens tantum habeat singulares Attritiones peccatorum, prout ea sigillatim confitetur, & de uno peccato doleat propter turpitudinem ejus, de alio verò propter infamiam, vel aliud temporale detrimentum; vel de uno efficaciter, & cum absoluto proposito emenda; de alio verò minime, sed per displicentiam tantum inefficacem.

Nam, inquit ille, si penitens sciens & videns, vel ex ignorantia culpabili mortaliter, talem Attritionem omittat hujus peccati mortalis, quod est materia talis Confessionis, tunc Confessio erit nulla: si autem illa omisso contingat ex ignorantia, vel inadvertentia inculpabili, Confessio non erit simpliciter nulla, sed solum tenebitur aliquis peccatum illud iterum confiteri, cujus veram Attritionem non habuit, si defectum commissum postea recognoscatur.

Probat: quia ita judicandum est de universalitate Attritionis, & ejus defectu, sicut de integritate Confessionis, & ejus defectu. Nam Attritio, quatenus est pars hujus Sacramenti, Confessionis copulatur; quia & per illam sensibilis fit, & propter ejus veritatem requiritur. Sicut ergo Confessio illa, in qua peccatum aliquod omnino tacetur ob inculpabilem oblivionem, valida est, licet materialiter non sit integra, ita Confessio illa, in qua peccatum aliquod absque vera Attritione aperitur, mutila quidem est quoad illam partem, quia secundum illam non est vera & sacramentalis Confessio; nihilominus mutilatio illa materialis tantum est, quia inculpabiliter fit; ergo non reddit Confessionem nullam, quia eam non obstantem, quoad cætera manet

Confessio vera, quia ex vera Attritione facta est, & formaliter integra, quia nihil cum culpa tacetur, aut sine debito modo dicitur. Hæc tenet Suarez.

Sed displicet; quia si ita judicandum est de universalitate Attritionis, & ejus defectu, sicut de integritate Confessionis, ejusque defectu, profecto constat apud omnes, Confessionem, in qua aliquod peccatum omnino tacetur ob inculpabilem oblivionem, sufficere ad effectum Sacramenti; ergo similiter judicandum foret de Confessione, cui inculpabiliter deest universalitas Attritionis, cum tamen Suarez ibidem n. 23. dicat: Atque ex hac ratione intelligi potest, ex vi materie hujus Sacramenti solum esse necessariam universalem Attritionem de omnibus peccatis confessis, quamvis ad effectum Sacramenti requiratur Attritio universalis de omnibus peccatis mortalibus commissis, & nunquam per veram Penitentiam retractatis. Hæc ille.

Ratio autem disparitatis est; quod peccatum, secundum ordinariam Dei providentiam, nunquam remittitur à Deo absque Penitentia formali, aut virtuali; bene tamen sine Confessione. Confessio namque est juris omnino positivi, quod non obligabat ante Legem novam, at verò dolor seu Penitentia juris quodammodo naturalis, quod obligabat à principio naturæ. Quamvis ergo possideret causa excusans à Confessione alicujus peccati, etiam in ordine ad remissionem illius; haud equidem excusans à dolore five Penitentia, maxime quando occurrit memoria peccati. Et licet ignorantia invincibilis excuset à novo peccato; attamen non supplet defectum medii necessarii, quale est Penitentia, saltem virtualis.

Quapropter cum in Sacramento non remittatur unum peccatum mortale sine alio, liquet profecto, necessariam esse Penitentiam universalem de omnibus, si non per modum partis Sacramenti, saltem per modum legitimæ dispositionis. Necessariam, inquam, ad effectum Sacramenti. Nunquid etiam ad valorem?

CONCLUSIO III.

Nunquam datur Sacramentum Penitentia validum, & informe ex defectu doloris.

Vocatur à Theologis Sacramentum validum & informe, quod habet omnes suas partes essentielles aut quasi essentielles; & tamen propter indispositionem subjecti non confert gratiam. Et quidem Sacramentum Baptismi posse esse validum & informe, nemo dubitat.

44.
Sententia
Suarez, non
semper esse
nullam
Confessionem,
quæ
fieri
potest
cum
Attritione
particulari.

45.
Ejus probatio.